

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
anna.beijmo@regeringskansliet.se

Yttrande promemorian ”Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor”

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) har getts möjlighet att svara på remiss gällande promemorian ”Ökad kompetens i säkerhetsfrågor vid universitet och högskolor”, dnr U2024/00153.

SUHF har tidigare kommenterat avsnitten 7.1 och 7.2 i promemorian (Yttrande 2024-02-11, Dnr SU-850-0005-24) och hänvisar till det yttrande rörande dessa delar.

Övergripande kommentarer

SUHF konstaterar i likhet med utredaren att det förändrade säkerhetsläget och ett ökat intresse från främmande makt innebär utmaningar för hela samhället, så också för universitets och högskolors verksamhet. Det medför att vaksamhet och säkerhetskompetens behöver öka i hela samhället, lärosätena inkluderat. För universitet och högskolor gäller detta både inom lärosätenas operativa verksamheter och styrelser.

Samtidigt gäller att universitet och högskolor ska präglas av öppenhet, akademisk frihet och av forskares möjligheter att fritt dela sina resultat nationellt och internationellt. SUHF delar utredarens utgångspunkt att verksamheten vid lärosätena ska vara så öppen som möjligt och endast så begränsad som nödvändigt.

SUHF har tidigare i en skrivelse undertecknad av rektorer för Sveriges universitet och högskolor framfört kritik mot regeringens beslut att förkorta mandatperioderna för de externa ledamöterna i de statliga lärosätenas styrelser från tre år till 17 månader. I skrivelsen påtalades att det finns bättre sätt att försäkra sig om att lärosätena innehar förmåga att fatta väl avvägda beslut i viktigare frågor om verksamhetens säkerhet än att styrelseledamöter ska inneha expertkompetens på säkerhetsområdet. Skrivelsen pekade även på det principiellt problematiska med en ökad politisk styrning över vilka som ges förtroende att sitta i lärosätenas styrelser då detta riskerar utgöra hot mot lärosätenas öppenhet och självständighet samt mot den akademiska friheten.

Specifika synpunkter och kommentarer

SUHF vänder sig mot att utredaren i svepande ordalag väljer att i promemorians sammanfattning uttrycka ”att det finns betydande brister i hanteringen av säkerhetsfrågorna vid samtliga universitet och högskolor”. SUHF ifrågasätter grunden för ett sådant generellt konstaterande med tanke på att omfattande arbete för att utveckla och stärka det systematiska säkerhetsarbetet ständigt pågår vid landets lärosäten. Säkerhetsfrågor i bred mening och erfarenheter för hur säkerhetsarbetet kan utvecklas är också något som diskuteras inom flera av SUHF:s arbets- och expertgrupper. Exempelvis när det gäller internationella samarbeten har SUHF:s rådgivande grupp för globala relationer

etablerats. Gruppen omfattar nationella och internationella experter som belyser de överväganden internationella samarbeten i en alltmer komplex värld kräver och ger handfasta råd i konkreta ärenden. SUHF har även utarbetat ett mer generellt och framåtblickande stöd för lärosäten och forskare som främjar ett ansvarsfullt ställningstagande genom rekommendationen *Global Responsible Engagement: Checklist*.

Synpunkter gällande förslag om särskilda kompetensutvecklingsinsatser inom säkerhetsområdet

SUHF ser positivt på utredarens förslag om att utbildningsinsatser inom säkerhetsområdet kan stärka såväl lärosätenas ledningar som styrelser kompetenser inom området och stödjer därför förslaget om att regeringen bör ge Forsvarshögskolan i uppdrag att, i samarbete med relevanta myndigheter, utveckla och genomföra sådana kompetenshöjande insatser. SUHF ser heller inget hinder mot att säkerhetsfrågor ingår som del av den introduktion regeringskansliet normalt ger till nya styrelseledamöter. Introduktionen bör täcka helheten av det uppdrag som ett lärosätes styrelse har att beakta och det är viktigt att inte säkerhetsfrågan får en dominerande roll när nya ledamöter introduceras.

Synpunkter på förslag om stödfunktion

Utredaren föreslår i promemorian att regeringen bör låta utreda hur en stödfunktion i säkerhetsfrågor kan inrättas för universitet och högskolor. Syftet med en sådan stödfunktion är enligt utredaren att bistå lärosäten men även enskilda forskare med stöd i frågor som rör säkerhetsaspekter på internationella samarbeten. Som redan poängterats ovan diskuteras säkerhetsarbete inom flera av SUHFs arbets- och expertgrupper. Exempelvis när det gäller internationella samarbeten inrättades SUHFs rådgivande grupp för globala relationer exakt av samma skäl och har gett konkret vägledning i svåra fall som lärosäten förmedlat. SUHF har också utarbetat generellt och framåtblickande stöd för lärosäten och forskare som främjar ett ansvarsfullt ställningstagande genom rekommendationen *Global Responsible Engagement: Checklist*. Förutom SUHF så bidrar också STINT med kompetensutvecklande insatser kring framförallt ansvarsfull internationalisering. Ett uppdrag om inrättande av en generell stödfunktion utreds också inom ramen för den myndighetsövervakning som koordineras av UHR. Den i promemorian föreslagna utredningen kring inrättande av en stödfunktion behöver därför beakta redan pågående insatser för att undvika onödigt dubbelarbete.

Synpunkter gällande säkerhetsklassning

Utredaren föreslår att regeringen bör säkerhetspröva rektorer vid lärosäten som bedriver säkerhetskänslig verksamhet. SUHF tillstyrker utredarens förslag då rektor har det övergripande ansvaret för lärosätet och bör således kunna ta del av hela dess verksamhet, även säkerhetskänslig sådan. Säkerhetsprövningen och inplacering i säkerhetsklass behöver dock beakta att ett lärosätes rektor idag rekryteras från en internationell marknad, och för att inte begränsa rekryteringen till att bara inkludera svenska medborgare kan inte annat än säkerhetsklass 3 komma i fråga. Vidare föreslår utredaren att om det finns personal vid lärosätet som är placerade i säkerhetsklass bör rektor och styrelseordförande normalt vara placerade i säkerhetsklass 3. SUHF ser inte meningen med utredarens förslag att placera lärosätets styrelseordförande i säkerhetsklass. I de fall lärosäten har personal placerade i säkerhetsklass så rör det sig ofta om exempelvis lärosätets säkerhetschef, en funktion som i normalfallet lyder under universitets- eller högskoledirektören. I det dagliga arbetet med säkerhetsfrågor är det därför mer realistiskt att rektor diskuterar såväl operativa som strategiska frågor med sin närmaste linjeförman ansvarig för lärosätets stödverksamhet. Prorektor som är rektors ställföreträdare kan när som helst behöva kliva in i rektors ställe och frågan om säkerhetsprövning av den funktionen nämns inte heller i promemorian.

Avslutande kommentarer

Det säkerhetspolitiska läget är allvarligt och det är helt riktigt att lärosätena behöver förhålla sig till detta. Förslaget om ändring i högskoleförordningen (avsnitt 7.2) innebär att regeringen bland styrelsens uppgifter för in ett uttryckligt ansvar, och ensam beslutsbefogenhet, för ett visst sakområde. En sådan principiell ändring av regeringens sätt att styra landets lärosäten väcker dock en oro för eventuella framtida regleringar inom andra sakområden och rimmar mycket illa med såväl akademisk frihet som institutionell autonomi.

Utöver kommentarerna ovan hänvisar vi till vad våra medlemslärosäten anför i sina remissvar.

Enligt uppdrag

Hans Adolfsson
Ordförande